

Näkökulmia tehtäviin ja kuviin

Kuviotehtävä s. 64

1. Mitä muutoksia suomalaisten tuloissa on tapahtunut kuvion kuvaamana aikana?

- Kaikkien tuloluokkien tulot ovat nousseet ajanjakson aikana, tosin 2010-luvun lopussa tulojen nousu on hidastunut tai jopa pysähtynyt.
- Tuloerot ovat kasvaneet, joskin varsin maltillisesti.
- Lähes kaikkien tulot laskivat ajanjakson alussa (vuosina 1991–1993), vain opiskelijoiden tulot nousivat.
- Eläkeläisten, työttömien ja opiskelijoiden tulot ovat nousseet vähemmän kuin kaikkien kotitalouksien tulot keskimäärin.
- Työttömien tulot eivät nousseet kovin paljon ajanjakson aikana.
- Työssäkävien tulokehitys on ollut hyvä.
- Maatalousyrittäjien tulot ovat nousseet kaikkien kotitalouksien viivan alapuolelta sen yläpuolelle.
- Yrittäjien tulokehitys on ollut hyvä.

2. Miten muutoksia voisi selittää?

- Vuosien 1993–1995 laskua selittää talouden lamakausi.
- Laman jälkeen alkanut talouden nousukausi on kiihdyttänyt etenkin työelämässä olevien tulokehitystä.
- Työelämässä olevien tilannetta paransi vielä verotuksen alentaminen 1990-luvun lopulta lähtien.
- Maatalousyrittäjien tulokehitys on liittynyt maatalojen määrän vähenemiseen ja samalla koon (tuotantoyksikön) suurenemiseen.
- Työttömien ja opiskelijoiden heikompaa kehitystä selittää heidän sosiaalietuksiensa tason jäädyttäminen.
- Tulonsiirrot nousevat yleensä hitaammin kuin palkat.

Kuvatehtävä s. 69

3. Tutki Heikki Hiilamon kirjan *Uusi hyvinvointivaltio* kantta. Millaisena siinä kuvataan hyvinvointivaltiota?

- Kuvassa on flipperi, johon on laitettu hyvinvointivaltioon liittyviä asioita.
- Kuva flipperistä symboloi sitä, että jokainen voi itse vaikuttaa “pelaamalla” siihen, mille tasolle hän yhteiskunnassa päätyy. Flipperi on kuitenkin peli, jossa sattumalla on osuutta lopputulokseen. Uusi hyvinvointivaltio ei siis takaa kaikille hyvinvointia, vaan sattuma vaikuttaa ja samoin se, millä “tasolla” olet.
- Flipperin pelialue on jaettu erilaisiin hyvinvointivaltion osiin, joihin kuula voi päätyä.
- Alatasolla on huonoja asioita (riippuvuus, työttömyys, velka), jotka aiheuttavat syrjäytymistä ja velkaantumista.
- Keskitasolla koulutus ja omaisuus mahdollistavat paremman elämän.

- Etuoikeutettujen tasolla pääomatulot kertovat varakkaiden ihmisten elämän turvallisuudesta. He eivät todennäköisesti tarvitse hyvinvointivaltion palveluja, vaan pärjäävät omillaan. Erilaiset verohelpotukset onnistuvat ja vapaaehtoisin eläkevakuutuksiin on varaa.
- Pelikenttä on siis jaettu selkeästi hyväosaisten ja huono-osaisten alueisiin.
- Lotto viittaa siihen, että tuurillakin voi päästä elämässään eteenpäin hyvinvointivaltiossa, ainakin taloudellisessa mielessä.

Perustehtävät

4.

a) Minkälaista köyhyyttä Suomessa on?

- Suomessa on suhteellista köyhyyttä. Köyhät ovat pienituloisia, joilla ei ole mahdollisuuksia elää samanlaista elämää kuin useimmat muut suomalaiset. Heillä ei ole varaa esimerkiksi harrastuksiin tai matkusteluun.
- Suomalaiset köyhät joutuvat miettimään, miten rahat saa riittämään jokapäiväiseen ruokaan ja asumiseen.
- Köyhien määrä on kasvanut 1990-luvun lamasta lähtien. Vuonna 2018 yli kymmenen prosenttia suomalaista kuului pienituloisiin (n. 640 000 ihmistä).

b) Mitkä asiat aiheuttavat köyhyyttä?

- Ihmisen alhainen elintaso vie köyhyyteen. Ihmisen taloudelliset olot voivat heikentyä esimerkiksi työttömyyden tai sairastumisen takia. Myös opiskelijan elintaso voi olla niin alhainen, että hän on köyhä. Kaikki nämä syyt aiheuttavat väliaikaista köyhyyttä.
- Jos työttömyys jatkuu kauan, on kyse pitkäaikaistyöttömyydestä. Se voi johtaa pysyvään köyhyyteen.
- Monet vanhukselävät vain pienen eläkkeen varassa ja voivat joutua turvautumaan muihinkin tukimuotoihin.
- Myös syrjäytyminen voi johtaa köyhyyteen.

5. Mitkä asiat aiheuttavat syrjäytymistä,

- sairastuminen fyysisesti tai psyykkisesti
- koulun kesken jättäminen
- työttömyys
- ystävien vähäisyys tai niiden puuttuminen
- harrastuksien puuttuminen

6. ...ja miten sitä voi yrittää torjua?

- peruskoulun loppuun suorittaminen
- toisen asteen tutkinto (oppivelvollisuusiän nostaminen 2020)
- työhön pääseminen ja työssä pysyminen
- yhteiskunta voi pyrkiä torjumaan nuorisotyöttömyyttä (laki nuorisotakuusta)
- yhteiskunta voi turvata mielenterveyspalveluiden saatavuuden

7. Ota kantaa väitteeseen: Suomi on luokkayhteiskunta.

Puolesta:

- Suomalaisten lasten nouseminen vanhempiaan ylempään yhteiskuntaluokkaan on vaikeampaa kuin ennen.
- Sosiaalinen liikkuvuus on nykyään vähäistä.
- Akateemisten vanhempien lapsilla on selkeästi suuremmat mahdollisuudet hankkia yliopistotutkinto kuin muiden lapsilla.
- Tuloerot näkyvät siinä, millä alueilla eri ihmiset asuvat ja miten ahtaasti tai väljästi he asuvat. Myös asumismuoto (omistus- vai vuokra-asunto) ja elämäntavat (ruokailu, nautintoaineiden käyttö) liittyvät usein ihmisen yhteiskunnalliseen asemaan.
- Pienituloisilla on heikommat mahdollisuudet harrastaa tai matkustaa kuin suurituloisilla.
- Suomessa pienituloiset elävät edelleen selvästi lyhyemmän elämän kuin suurituloiset.

Vastaa:

- Mahdollisuuksien tasa-arvo toteutuu Suomessa ja muissa pohjoismaissa kansainvälisesti verrattuna hyvin. Koulutus on lähes maksutonta kaikilla asteilla.
- Euroopan mittakaavassa suomalaisten tuloerot ovat pienet.
- Peruskoulu suo kaikille suomalaisille mahdollisuuden kouluttautua kykyjensä mukaan.

Syventävät tehtävät

8. Pohdi, mitä vaikutuksia sillä olisi, jos Suomi luopuisi pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista.

- Sosiaaliturvan taso hiipuisi nykyisestä.
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus vaihtuisi julkisesta yksityiseksi. Kansalaisten olisi itse maksettava niistä palveluista, jotka he nyt saavat ilmaiseksi tai lähes ilmaiseksi.
- Koulutuksen kehitys olisi todennäköisesti samankaltainen kuin sosiaali- ja terveyspalveluiden.
- Elintaso ei enää jakautuisi niin tasaisesti kansalaisten kesken kuin tällä hetkellä.
- Luokkaerot todennäköisesti kasvaisivat.
- Hyvinvointivaltion kehitys riippuu paljon talouden kehityksestä, mutta sama koskee valtiota, joka luopuisi hyvinvointivaltiomallista. Se ei kuitenkaan olisi samalla lailla riippuvainen julkisen vallan rahoituksesta.
- Jos Suomi luopuisi pohjoismaisesta hyvinvointivaltiomallista, se tarkoittaisi, että Suomi joko luopuisi hyvinvointivaltiosta kokonaan tai siirtyisi johonkin toiseen hyvinvointivaltiomalliin.
- Suomalaiset kokevat hyvinvointivaltion tuovan turvallisuuden tunnetta. Mallista luovuttaessa tämä tunne vähenisi.
- Monet yhteiskunnalliset ja taloudelliset kysymykset, kuten väestörakenne ja huoltosuhde ja kestävyysvaje, eivät joka tapauksessa häviä, vaikka nykyisestä mallista luovuttaisiin. Ne ovat ratkaistavia ongelmia, oli malli mikä tahansa.

9. Kerro, millaisena sinä näet huomisen hyvinvointivaltion.

- Opiskelijan oma vastaus.

10. Essee tehtävä. Pohdi, millä eri perusteilla voidaan sanoa, että suomalainen hyvinvointivaltio on rapautumassa.

Tehtävässä on hyvä käsitellä kysymystä eri näkökulmista.

Puolesta:

- Julkisen talouden velkaantuminen ja säästöt ovat heikentäneet monia palveluita ja etuuksia.
- Verojen kevennykset ovat osaltaan heikentäneet julkisen talouden rahoitus pohjaa.
- Köyhyysrajan alapuolella elää yli puoli miljoonaa suomalaista.
- Väestön ikääntymisen aiheuttama kestävyysvaje uhkaa hyvinvointivaltion rahoitusta.
- Muita näkökulmia vastauksen käsittelyyn ovat esimerkiksi koulutuksellinen tasa-arvo, syrjäytyminen ja tuloerojen kasvu.

Vastaan:

- Monet hyvinvointivaltion osa-alueet toimivat edelleen hyvin, kuten koulutus, päivähoito ja sairaanhoito.
- Kunnallinen päivähoito mahdollistaa lasten vanhempien työssäkäynnin.
- Pohjoismaisella hyvinvointivaltiolla on kansalaisten keskuudessa vankka kannatus.

Aineistotehtävät

11. Lue oheinen valikoima köyhien tai köyhyyden kokeneiden ihmisten omia määritelmiä köyhyydestä.

a) Minkälaisia ajatuksia nämä köyhien tai köyhyyden kokeneiden ihmisten omat määritelmät herättävät?

- Opiskelijan oma vastaus.

b) Laadi oma napakka määritelmä sille, mitä köyhyys on.

- Opiskelijan oma vastaus.

c) Pohdi, miksi nyky-Suomessa on edelleen köyhiä ihmisiä.

- Pohdinnassa voisi ottaa esille esimerkiksi seuraavia asioita:
- Ihminen voi joutua työttömäksi tai sairastua, minkä vuoksi hänen taloudellinen tilanteensa voi heikentyä voimakkaasti; hän voi siis köyhtyä. Myös opiskelijan elintaso voi olla niin alhainen, että hän on köyhä. Nämä syyt aiheuttavat väliaikaista köyhyyttä.
- Jos työttömyys jatkuu kauan, on kyse pitkäaikaistyöttömyydestä. Se voi johtaa pysyvään köyhyyteen, kuten kauan jatkuva sairastuminenkin.
- Monet vanhukset elävät pienen eläkkeen varassa ja voivat joutua turvautumaan muihinkin tukimuotoihin.
- Myös syrjäytyminen voi johtaa köyhyyteen.
- Huono-osaisuuden ylisukupolvisuus voi olla syynä siihen, että osa köyhistä ”perii” köyhyytensä. Heidän luokka-asemansa pysyy siis samana kuin heidän vanhempiensa.